

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות
Disability Rights Clinic

Supporters: Mr. Moshe Podhorzer, Rashi Foundation
תורמים: מר משה פודהורצר, קרן רש"י

חינוך

חלק מדו"ח בנושא :

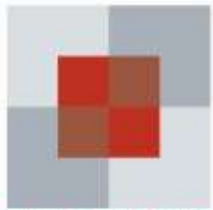
תעסוקה, רווחה ומיסוי של אנשים עם מוגבלויות בישראל

דצמבר 2011

פרופ' צילי דגן
עו"ד רוני רוטלר
עו"ד ליאור משאלי
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר אילן
עוזר מחקר: עמרי קוזי

פרופ' אריק רימרמן
ביה"ס לעבודה סוציאלית
אוניברסיטת חיפה
ד"ר מיכל סופר
המחלקה לעבודה סוציאלית
אוניברסיטת בן גוריון
עוזרת מחקר: דנה דוד

המחקר נערך במימונו של המוסד לביטוח לאומי

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות

Disability Rights Clinic

Supporters: Mr. Moshe Podhorzer, Rashi Foundation

תורמים: מר משה פודהורצר, קרן רש"י

תוכן העניינים

3	חינוך
3	א. חינוך מיוחד ושילוב בחינוך ה"רגיל"
3	חינוך מיוחד חנם
3	שילוב
3	ב. תוכנית לימודים אישית
4	ג. סיוע לתלמידים חולים בבתייהם באמצעות עמותת תללי"ם
4	ד. הארכת מסגרת הלימודים - "יום שהות ארוך" (מועדונית) לגלאי 3-21
5	ה. מעונות יום שיקומיים
5	ו. הנחות
5	זכאות להנחה בדמי השתתפות הורים במסגרת יומית
6	ז. הסעה בטיחותית ורכב בטיחותי
6	רכב בטיחותי

חינוך

א. חינוך מיוחד ושילוב בחינוך ה"רגיל"

חינוך מיוחד חינוך: חוק חינוך מיוחד¹ מגדיר את זכותם של ילדים עם מוגבלות בגילאים 3-21 לחינוך מיוחד חינוך או לשילוב בחינוך הרגיל (חינוך גם הוא). החוק רלוונטי לעניינינו, מאחר והוא אמור להוות את הבסיס הראשוני והתשתית לתעסוקה בעתיד.

ואכן, חינוך מיוחד מוגדר בחוק כהוראה, לימוד וטיפול שיטתיים, לרבות טיפולי פיזיותרפיה, ריפוי בדיבור, ריפוי בעיסוק בהתאם לצרכי הילד, וכן על פי תוכנית לימודים אישית. מטרתו המוצהרת של החינוך המיוחד, על פי החוק, היא לקדם ולפתח את כישוריו ויכולתו של הילד, לתקן ולשפר את תפקודו הגופני, השכלי, הנפשי וההתנהגותי, להקנות לו ידע, מיומנות והרגלים ולסגל לו התנהגות מקובלת בחברה, במטרה להקל על שילובו בה ובמעגל העבודה.

ילדים עם מוגבלות זכאים לחינוך מיוחד חינוך באזור מגוריהם או באזור הקרוב ככל האפשר לאזור מגוריהם, במסגרות שונות: גן ילדים לחינוך מיוחד, גן ילדים משולב, כיתה לחינוך מיוחד בבית ספר רגיל ומסגרות משולבות. הזכות לחינוך מיוחד, הן במהותה והן באופן החינוך המיוחד עצמו, נקבעת על ידי ועדות ההשמה של משרד החינוך, אשר אמורה להתחשב גם ברצון ההורים ואף ברצונו של הילד עצמו.

שילוב: בשנת 2002 תוקן החוק והוכנס בו פרק ד'1' הון בשילוב בחינוך הרגיל². פרק זה הינו במהותו מהפכני, ואמור לשקף את הגישה לפיה אנשים עם מוגבלויות, ובכלל זה ילדים עם מוגבלויות, צריכים להוות חלק מהחברה והקהילה כבר בשלבים מוקדמים – הן למענם והן למען הקהילה.

ב. תוכנית לימודים אישית³

תוכנית הלימודים האישית קובעת את צרכיו של התלמיד בתחומי החינוך, הלימוד והטיפול במסגרת החינוכית שהוא לומד בה. התכנית מתבססת על תיאור מצבו של הילד, כפי שנקבע

¹ חוק חינוך מיוחד, התשנ"ח – 1988; חוזר מנכ"ל 1.2-21 אספקת שירותים רפואיים למסגרות החינוך המיוחד במסגרת חוק החינוך המיוחד תשנ"ט/9 (א); חוזר מנכ"ל 1.2-25 יישום חוק ח"מ, שירותים פרא רפואיים במסגרת החינוך המיוחד תש"ס/8 (א); חוזר מנכ"ל 1.2-1 יישום חוק החינוך המיוחד – השתתפות משרדנו במימון שירותי הזנה, תוספת שירותי היקף וניקיון במהלך שנה"ל התש"ע; חוזר מנכ"ל 1.2-2 אספקת שירותים לגני הילדים לח"מ באמצעות המרכזים להתפתחות הילד בתשנ"ט, תשנ"ט/7 (א); חוזר מנכ"ל 1.2-22 קווים מנחים לעבודתם של מטפלים פרא-רפואיים במסגרות הח"מ, תשנ"ט/10 (א); חוזר מנכ"ל 1.2-8 סייעות במסגרות הח"מ, תשנ"ח/10 (א), ז' בסיוון תשנ"ח; חוזר מנכ"ל 1.2-4 חינוך מיוחד חינוך לילדים חריגים בגיל 3-21, תשנ"ח/9 (א).

² ראו גם חוזר מנכ"ל 1.2-37 תכנית השילוב במסגרות החינוך הרגיל - לטיפול בתלמידים בעלי צרכים מיוחדים הלומדים בכיתות רגילות, תשס"ח/3 (ד').

³ חוזר מנכ"ל 1.2-1 תכנית לימודים אישית לתלמידים במסגרות החינוך המיוחד, נ"ח 7.

בתהליכים של הערכה ואבחון. התכנית נקבעת בתחילת כל שנת לימודים. התכנית נבנית בשיתוף פעולה של צוות רב מקצועי ובשיתוף ההורים, ובמידת האפשר, גם התלמיד עצמו.

ג. סיוע לתלמידים חולים בבתייהם באמצעות עמותת תל"ים⁴

התוכנית נועדה להקל על חזרתו של התלמיד למסגרת החינוכית ועל שילוב בה. תלמידים בגילאי 13-21 בחינוך המיוחד המוגדרים כ"מרותקים לביתם מפאת מחלה, תאונה או טיפולים רפואיים" לתקופה העולה על 21 יום, זכאים לקבל סיוע לימודי באמצעות עמותת תל"ים. על המסגרת החינוכית תהא האחראיות לבניית תוכנית לימודים מקפת לתלמיד, והיא תפעל בתיאום ובשיתוף עם עמותת תל"ים.

ד. הארכת מסגרת הלימודים - "יום שהות ארוך" (מועדונית) לגילאי 3-21⁵

מדובר בהארכת שעות השהות של חלק מתלמידי החינוך המיוחד - בעיקר ברמות תפקוד המוגדרות כ"סיעודי, טיפולי או בעיות התנהגות קשות", השוהים בביתם ולא במסגרות חוץ. המסגרת פועלת מהשעה 14:30 ועד 19:00. מהות הפעילות הינה חינוכית, שיקומית וחברתית, וכוללת פעילות העשרה וטיפולים פרה-רפואיים. המסגרת פועלת על פי שנת הלימודים של משרד החינוך, בכל השנה, חמישה ימים בשבוע. החופשות תואמות את החופשות שבמסגרות החינוך המיוחד.

ההפניה למסגרת זו נעשית באמצעות המחלקה לשירותים חברתיים ברשות המקומית ובאישור האגף לטיפול באדם המפגר בקהילה במשרד הרווחה. משרד הרווחה מממן את שהות במסגרת המועדונית בשיתוף עם ההורים.⁶

⁴ חוזר מנכ"ל 2.2-18 מתן סיוע לילדים חולים באמצעות תל"ים תשס"א/3 (א).

⁵ תקנה 14.24 לתע"ס -

http://www.molsa.gov.il/CommunityInfo/Regulations/SocialRegulations/Documents/%D7%A4%D7%A8%D7%A7%2014%20-%D7%98%D7%99%D7%A4%D7%95%D7%9C%20%D7%91%D7%90%D7%93%D7%9D%20%D7%94%D7%9E%D7%A4%D7%92%D7%A8/14_24.pdf

⁶ התעריף המעודכן נמצא במחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות - והוא בהתאם לנספח להוראה 14.12 לתע"ס. למשל' סכום ההשתתפות הנמוך בטבלה עומד על 105 ₪ כאשר ההכנסה הממוצעת לנפש בחודש היא עד 1,010 ₪ ואילו סכום השתתפות הגבוה ביותר עומד על 695 ₪ כאשר ההכנסה הממוצעת לנפש בחודש היא מעל 5,501 ₪.

http://www.molsa.gov.il/CommunityInfo/Regulations/SocialRegulations/Documents/%D7%A4%D7%A8%D7%A7%2014%20-%D7%98%D7%99%D7%A4%D7%95%D7%9C%20%D7%91%D7%90%D7%93%D7%9D%20%D7%94%D7%9E%D7%A4%D7%92%D7%A8/taarif14_12a.pdf

ה. מעונות יום שיקומיים⁷

"מעונות יום שיקומיים" מהווים למעשה את מערכת החינוך לגיל הרך לפעוטות עם מוגבלויות. פעוט אשר אובחן עם פיגור שכלי⁸ או שמשולמת עבורו גמלת ילד נכה מהמוסד לביטוח הלאומי⁹, זכאי לטיפול וחינוך, שירותים פרה-רפואיים וכן להסעה ולליווי בהסעה בהתאם לסל השירותים שבחוק ותקנות מעונות יום שיקומיים, וזאת במסגרת הקרובה ככל האפשר למקום מגוריו. הטיפולים אמורים להינתן לפי תכנית טיפול אישית אשר תיקבע לכל פעוט על ידי הצוות המקצועי, ותכלול בין השאר את הטיפולים שקופת החולים מחויבת לתת לו. הורי הפעוט משתתפים בהוצאות הטיפול במעון (מלבד הטיפולים אותם מחויבת קופת החולים להעניק)¹⁰. בארץ פועלים כיום כ-70 מעונות יום שיקומיים¹¹.

ו. הנחות

זכאות להנחה בדמי השתתפות הורים במסגרת יומית¹²: משפחה בעלת שני ילדים עם מוגבלות או יותר השוהים במסגרות מוכרות ומפוקחות על ידי גוף ממלכתי, המחייבות השתתפות הורים (כגון גן קדם חובה, פנימייה, מעון יום, מועדוניות, מעונות וכו'), זכאית להנחה בשיעור 25% מדמי ההשתתפות בעד כל ילד, אך בשום מקרה לא תפחת ההשתתפות לכל ילד מהסכום הנמוך בטבלה המצורפת להוראת התע"ס (סכום השתתפות הנמוך בטבלה כאשר מדובר בילדים בין גיל 3 לגיל 18 עומד על סכום של 105 ₪, ואילו כאשר מדובר על ילדים בין גיל 0 לגיל 3 עומד הסכום הנמוך בטבלה על 378 ₪). משפחה חד הורית תהיה זכאית להנחה של 50% לכל ילד, ושוב – לא פחות מהסכום הנמוך בטבלה.

⁷ חוק מעונות יום שיקומיים, התש"ס – 2000 (להלן: "חוק מעונות יום שיקומיים"); תקנות מעונות יום שיקומיים (רישוי, סל שירותיים לפעוטות עם מוגבלות ותנאי טיפול בהם), התשס"ח – 2008 (להלן: "תקנות מעונות יום שיקומיים"); תקנות מעונות יום שיקומיים (קביעת הסכום שבו תישא קופת חולים), תשס"ח-2007; תקנות מעונות יום שיקומיים (השתתפות בהוצאות של מי שחייב במזונותיו של פעוט עם מוגבלות), תשס"ז-2006.

תקנות 5.15, 6.20 ו-14.25 לתע"ס - 8151-4D88-512B-5F2AD199-0/NR/rdonlyres/www.molsa.gov.il
BA1AD888F62D/0/1425.pdf

וכן תקנה 14.18 לתע"ס - 87BC-46FA-B213-943A5138-0/NR/rdonlyres/www.molsa.gov.il
73A0BD44A6DE/9179/14191.pdf

⁸ על ידי ועדת האבחון של משרד הרווחה, באגף לטיפול באדם המפגר.

⁹ יוער כי תלות זו של הזכאות למעון יום שיקומי בקבלת גמלת נכות הינה בעייתית, שכן קבלתה של זו כרוכה בהליכים רפואיים וסמי-משפטיים האורכים זמן, אשר במהלכו נמנע מהילד מלבקר במסגרת המתאימה לו, על כל הזכויות והטיפולים הכרוכים בכך.

¹⁰ בהתאם לטבלת השתתפות אשר נקבעה על ידי שר הרווחה. קישור לטבלה:

http://www.molsa.gov.il/NR/rdonlyres/943A5138-87BC-46FA-B213-73A0BD44A6DE/12351/taarif1412e1.pdf

¹¹ נכון לשנת 2010.

¹² הוראה 6 לפרק 5 בתע"ס - 894A-4FFE-B8DD-C9BFA07C-0/NR/rdonlyres/www.molsa.gov.il

חישוב זכאות הינו על פי הכנסות ההורים בהתאם להוראות 1.22 ו-1.23 בתע"ס והטבלאות שבנספחיהן. [39B16A4EBC0B/0/56.pdf](http://www.molsa.gov.il/NR/rdonlyres/39B16A4EBC0B/0/56.pdf)

ז. הסעה בטיחותית ורכב בטיחותי

חוק הסעה בטיחותית לילדים ולפעוטות עם מוגבלות¹³ מעניק לילד או פעוט עם מוגבלות את הזכות להסעה ממקום מגוריו או ממקום סמוך לו, עד למוסד החינוך וממנו, לפי צרכיו ובהתחשב בסוג המגבלה שלו. לזכות זו זכאים: כל ילד עם מוגבלות, היינו אדם בגיל שלוש ועד גיל עשרים ואחת, שבשל ליקוי בכושרו הגופני, השכלי, הנפשי או ההתנהגותי אינו מסוגל לנסוע בכוחות עצמו ועל כן נזקק להסעה; פעוטות¹⁴ עם מוגבלות מגיל שישה חודשים ועד שלוש שנים, שמשלמת עבורם גמלת ילד נכה, או פעוטות מגיל שנה ועד שלוש שנים, שאובחנו באחד מן הדברים הבאים: פיגור שכלי, עיכוב התפתחותי, מוגבלות בראייה בשתי העיניים, מוגבלות בשמיעה בשתי האוזניים, מוגבלות ניכרת ונסיבות משפחתיות המחייבות השמה במעון יום שיקומי או פגיעה נוירולוגית המתבטאת במוגבלות בשתי גפיים לפחות.

פעוטות עם מוגבלות השוהים במעון יום שיקומי¹⁵, ילדים המוגדרים כבעלי פיגור (בינוני, קשה, או עמוק (סיעודי), ילדים עם אוטיזם, הפרעות התנהגות המוגדרות כקשות, מחלות נפש, שיתוק מוחין או נכות פיזית קשה, וכן ילדים שנמצאו זכאים לליווי על ידי וועדת חריגים שמינה שר החינוך,¹⁶ זכאים למלווה בהסעה, בנוסף לנהג.

הרשות המקומית שבתחום שיפוטה גר הילד או הפעוט עם המוגבלות היא זו אשר אמורה לדאוג להסעתו ולליווי. כאשר היא שולחת אותו למוסד חינוכי שבתחום שיפוטה של רשות אחרת, עליה להשתתף בהוצאות ההסעה והליווי¹⁷. (בעבר האחריות על ההסעות והליווי של הפעוטות הייתה על המעון, בעוד שהאחראיות על הילדים עם מוגבלות הייתה על הרשות המקומית, אולם לאחר תיקון החוק בשנת 2008 האחראיות בשני המקרים היא על הרשות המקומית). ההסעה הינה במשך כל שנת הלימודים, בהתאם לשעות הפעילות של מעון היום השיקומי או מסגרת החינוך. ההורים, מכל מקום, פטורים מכל השתתפות בהסעה ובליווי.

רכב בטיחותי

הזכאות להסעה כוללת רכב בטיחותי התואם את צרכיו של הפעוט או הילד, כאשר על הרשות המקומית האחריות לדאוג לרכב בטיחותי של הרכב ולהיותו מתאים להסעת ילדים ופעוטות עם מוגבלות, בהתאם לתקנות¹⁸. ישנם שני סוגים של כלי רכב בטיחותיים לעניין זה. הסוג הראשון הוא רכב להסעת ילדים הנזקקים לכסא גלגלים או למכשירים אורטופדיים. על רכב זה לכלול:

¹³ חוק הסעה בטיחותית לילדים ופעוטות עם מוגבלות, התשנ"ד – 1994. (להלן: "חוק הסעות בטיחותיות").

תקנה 14.8 לתע"ס <http://www.molsa.gov.il/NR/rdonlyres/943A5138-87BC-46FA-B213-73A0BD44A6DE/9179/14191.pdf>

חוזר; מנכ"ל 3.2-3.3 הסעות תלמידים ועובדי הוראה למוסדות חינוך רשמיים, תשס"ד/10(א).

תע"ס העוסק באנשים עם פיגור שכלי, מפורטת חלוקת העבודה בין מחלקת החינוך ברשות המקומית שתחת אחריותה הסעת אנשים בגיל חינוך חובה (21-3), לבין המחלקה לשירותים חברתיים ברשות המקומית שאחראית על הסעת האנשים שאינם בגיל חינוך חובה (לפעוטונים, מעונות יום טיפוליים וסיעודיים, ומע"ש).

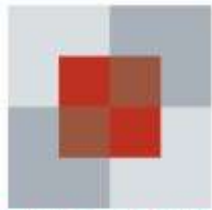
¹⁴ סעיף 2 לחוק מעונות יום שיקומיים, התש"ס-2000.

¹⁵ סעיף 2(א) לחוק הסעות בטיחותיות.

¹⁶ תקנות הסעה בטיחותית לילדים נכים (כללים ומבחנים לזכאות להסעה ולליווי), התשנ"ה-1995.

¹⁷ סעיף 3 לחוק הסעות בטיחותיות.

¹⁸ תקנות הסעה בטיחותית לילדים נכים (מפרטי רכב בטיחותי), התשנ"ה-1995.

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות

Disability Rights Clinic

Supporters: Mr. Moshe Podhorzer, Rashi Foundation

תורמים: מר משה פודהורצר, קרן רש"י

מתקן להרמת כיסא גלגלים, אמצעי ריתום לכל נוסע במושב ולכיסאות גלגלים, רצפה שבה מהדקים המתאימים להצמדת מושבים פריקים וכיסאות גלגלים, משענת ראש למושבי הנכים או לכיסאות הגלגלים, מראות המאפשרות לנהג לראות את נוסעי הרכב, ידיות מרופדות במושבי הנכים, אמצעי קשר, ציוד עזרה ראשונה, מזגן ומתקן לחימום פנים הרכב ושת"י דלתות לפחות.

הסוג השני של הרכב הבטיחותי הוא רכב המתאים להסעת ילדים עם מוגבלות שאינם נזקקים לכסא גלגלים או למכשירים אורטופדיים. רכב זה יכול: מושבים קבועים לנכים, אמצעי ריתום לכל נוסעי הרכב, משענות ראש בכל מושבי הרכב, ידיות מרופדות בכל המושבים, מראות המאפשרות לנהג לראות את הנוסעים ברכב, מזגן ומתקן לחימום פנים הרכב, ציוד עזרה ראשונה, שת"י דלתות לפחות ואמצעי לקשר.

כאשר מדובר בפעוט עם מוגבלות הזקוק למושב בטיחותי, על ההורה או על מי שאחראי עליו, מוטלת האחריות לספק אותו.